

Opponensi vélemény Stein Júlia és Tátrai Ádám diplomatervéhez

Csak egy érzés.

Váratlanul ért Luc Besson első filmjének egy jelenete, amikor is a rendező apokaliptikus látomásának főszereplői kipréselnek magukból egy szót egy olyan elszigetelt világban, ahol a hangképzés már nem lehetséges, de nekik mégis sikerül. Csak egyetlen szót. Az egyetlen szó, mely felhangzik a filmben, lehetett volna egy szentencia, egy sűrítmény, hathatott volna úgy, mint egy kompresszor. És mégsem. A film egyetlen szava egy egyszerű hétköznapi köszöntés, egymás köszöntése "bonjour". És folytatódott a megdöbbentő csönd.

Stein Júlia és Tátrai Ádám nem akarnak mindent mondani, nincs kényszerük a szentenciák, a nagy igazságok megfogalmazására, nem akarnak görcsösen összegezni. Nincsenek felesleges mozdulataik, olyanok, mint akik sokáig akarnak a víz mélyén maradni egy levegővétellel. Mentese az allűröktől, a gesztusoktól, inkább a valóságra koncentrálnak. Vállalják a valósághoz hozzáértő determináltságot, lemondva a gyermeki játék bájáról.

Az érzésen túl.

Adott egy falu, Borzavár, a korlátozott lehetőségeivel, a magyar vidék minden problematikájával sújtva, mondhatni lélegeztető gépre kapcsolva. A beavatkozás szükséges és sürgető. Egyszerűen jelen kell lenni. És a két fiatal jelen van. Nem csak házakat terveznek, hanem programot alkotnak, tűnődnek a fenntartható fejlődés folyamatán, keresik a falu adekvát lehetőségeit egy fellendülés reményében. Emiatt születik a döntés: több stratégiai pontot kell létrehozni egy lehetséges fejlődési folyamatot vázolván.

Ennek első állomása lenne egy meglévő gazdasági épület átalakítása kulcsos házzá, és vele párhuzamosan egy biomassza telep létrehozása, mely - mint rövidtávú befektetés (10 év megtérülés) - egy következő projekt finanszírozási lehetőségét biztosítaná. A második stratégiai pont természetesen az oktatás, az elvándorló fiatal generáció helyben tartása, ami iskola nélkül lehetetlen. A jelenleg bezárással fenyegetett általános iskola egyetlen fennmaradási lehetősége a bővítés, a környező kistélepléseket összegyűjtő oktatási központtá való felfejlesztése. A döntések helyesek, a beavatkozási pontok meghatározásai pontosnak látszanak. Gondolkodásuk nem reked meg a hely szellemének görcsös keresésénél - holott a kísértés egy ilyen helyszínen kínálja magát -, hanem ezen továbblépve a valós megoldásokra koncentrálnak, problémát elemez így hozva létre *reális építészetet*.

A terházzól.

A volt mezőgazdasági épület, mint egy tájba elejtett talált tárgy jelenik meg a falu határához érve. A ház spontán telepítésének dramaturgiáját a tervezők felismerik, beavatkozásuk emiatt is csak a belső térrendszer átfonnálására irányul. A különböző minőségű igényeket befogadni tudó terek funkcionális elrendezése ésszerű. A logikus térszervezés nem vezet sematikus terek létrejöttéhez, ellenkezőleg, egy szövevényes, összetett téri világot eredményez. A logikus gondolkodás erényének "hiánya" a tervben mindössze két helyen érhető tetten. Az egyik a két felülvilágító formálási kényszerénél, a másik az emeleti hálótér és a közösségi tér térbeli összenyitásánál mutatkozik meg. Ez persze értelmezhető a túlzó racionalitás feloldásaként is. Az igényes részletgazdagság, az érzékeny anyaghasználat, a bűtortervek mind – mind a maximális végiggondoltságról tesznek tanúbizonyságot. Összességében elmondható, hogy a terv a ház értékeit megőrizve egy nagyon is reális, megvalósítható fejlesztési javaslat mélységeit mutatja.

Az iskolabővítésről.

Zirc felől közelítve egy szokatlan "s" kanyar, az utcafront könnyed hajlítása után direktbe tárul föl a település egyetlen temploma, és a szomszédságában álló iskolaépület. Az iskola beépítése tudomást nem véve az út kilencven fokos elfordulásáról rendületlenül követi az utcára merőleges ház sorok beépítési jellegét, ezzel teremtve szokatlan homlokzati jelenetet a faluképben. Ez a beépítési unikum és a templom közelsége izgalmas lehetőséget mutat az építészeti viszonyulás kísérleti terepén. A kísérlet arra irányul: hogyan hozható létre egyensúly a falu házaira jellemző lépték és a tervezett tornacsarnok léptéke között. Az épületegyüttes három egységre szakítása, a terep adottságainak okos kihasználása, a tornacsarnok és ebédlő tömegének könnyed meghajlítása, mind hozzásegíti az iskola együttest ahhoz, hogy a meglévő térbeli struktúrához, léptékhez érzékenyen viszonyuljon. A telek adottságait jól használva a beépítést célzó alkotói döntés erre vonatkozóan így releváns: a nagy belmagasságú tornacsarnok épületének helye a terep emelkedése miatt is csak az utca vonalára merőleges pozícióba kereshető, így kapcsolódva a megszokott utca képi struktúrához. Természetesen az iskolai termek funkcionális közelsége a jól működést eredményezné, viszont a jelen adottságokat tekintve erre nincsen mód. Emiatt a terv jogosan vállalja föl a meglévő és tervezett oktatási terek közé beékelődő tornacsarnok helyzetéből adódó funkcionális nehézségeket, úgymint hosszabb közlekedők létrejötté, vagy a tornacsarnok közvetlen térszintbeli kapcsolatának hiánya. Mégis minden közösségi lét alapja a közösségi tér megléte. És feltételezhető, hogy a tornacsarnok tere egyben a település közösségi rendezvényeinek helyszínéül is szolgálni fog. Azaz - a fenti helyeslő megállapításokon túl - mégis szerencsés lett volna az utcaszinttel való közvetlen térbeli kapcsolatának továbbgondolása, esetleges megoldási javaslatok bemutatása, akár a szomszédos telekhatárok (rendelő) módosítása révén is.

A telepítés nehézségein túl, elmerengve a végeredmény teljességén, pont úgy, mint a gazdasági épület átalakításánál, itt is megrendítő az a részletekben felfedezhető

végiggondoltságra utaló mélység. A döntések egytől egyig nem önmagukért valóak. A befelé forduló, tömbszerűen zárt tömegforma finom utalása a falusi ház archetípusára nem véletlen, az anyaghasználatban tükröződő ésszerűség nem tudattalan egyszerűség, a külső tereket összefogó térburkolatok, burkolat átmenetek megkomponálása nem reflexszerű megoldás. Ezen döntések túlsúlya miatt sem zavaró a tömegeket összefogó lapos tető alatt megbújó közösségi folyam túlfarmáltsága, még akkor sem, ha más építészeti eszközzel is elérhető lett volna a fiatalos könnyedség becsempészése.

A terv, a témaválasztásból adódóan rámutat arra, hogy az építészeti gondolkodás nem pusztán csak építészeti kérdésekre korlátozódhat. A vidék problematikája egy olyan aktuális területre kényszeríti az építést, ahol a kreatív, de ésszerű gondolkodás kötelező. A tervező páros, mint két érett építész kalandozott a sűrű Bakony szívében, komoly eredményt mutatva fel. Munkájukkal az általánosan elfogadott egyetemi diplomatervek nagyságrendjét meghaladó feladatot céloztak megvalósítani, és tették ezt sikeresen. Így olyan terv (tervek) született, mely a felmerült kritikákkal együtt is kimagasló, és rendkívüli értékekkel bíró javaslatot tesz.

Ezzel a megfontolással ajánlom Stein Júlia és Tátrai Ádám tervét a zsűri szíves figyelmébe.

Budapest, 2011.01.27.

Vági János